

Mirakler

Anekdote 1

Jeg vil indlede med at fortælle en lille selvbiografisk anekdote, som jeg, når jeg ser bagud, ikke er det mindste stolt af, men som ikke desto mindre kan være en udmærket indledning til nærværende essay.

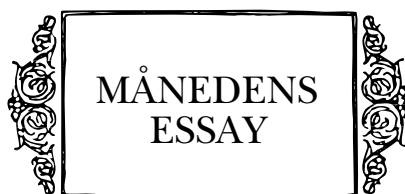
Det er muligt, anekdoten er blevet bedre med tiden, og at der er mellemregninger, som ikke længere er med. Det er endda muligt, at de to andre vidner til begivenheden husker den anderledes, og ville fortælle den ganske anderledes og med andre detaljer, end jeg her vil gøre.

Ja, usikkerheden om begivenhedsforløbet for nu 24 år siden må, for en umiddelbar vurdering, siges at være større, end den er for f.eks. Det nye Testaments beretninger om Jesu mirakler, i og med at den kun er blevet fortalt to gange før, og det faktiske forløb derfor ikke på et tidligt tidspunkt er blevet fastslået. Jesu mirakler blev jo givetvis fortalt mange gange med de første øjenvidner som fortællere og tilhørere og i øvrigt allersenest nedskrevet kort efter øjenvidnerens død, måske endda før. Der er faktisk intet faktisk, som udelukker, at evangelierne blev nedskrevet i apostlenes levetid.

På det teologiske studium lærte jeg godt nok, at når evangelierne beretter, at Jesus f.eks. profeterer om Jerusalems ødelæggelse, så må det være, fordi beretningen er nedskrevet efter Jerusalems ødelæggelse år 70. Men det er jo et argument, som forudsætter, at Jesus er ude af stand til at profetere, og at han altså ikke er den, vi som kristne bekender han er. Så for os kan det umuligt siges at være et holdbart argument. Og på samme måde forholder det sig i hovedsagen med den formhistoriske læsning af Det nye Testamente i det hele taget. Alt i Det nye Testamente, som forudsætter, at Jesus er Guds søn, f.eks. miraklerne, Jesu præeksistens, treenighedslæren osv., betegnes i formhistorien som "menighedsteologi". Igen er for-

udsætningen, at Jesus ikke er den, vi som kristne bekender, at han er.

Jeg kan derfor ikke se, at argumentationen for os kristne er andet eller mere end et pudsigt kuriosum, og jeg har i det hele taget meget svært ved at forstå, at der findes forskere, som gider bruge et helt arbejdsliv på at fortælle omverdenen om, hvad der kunne have stået i evangelierne, hvis forfatterne ikke havde levet under den vildfarelse, at de i Jesus Kristus mødte Den treenige Gud.

Og det er jo stort set det eneste, de seneste hundrede års nytestamentlige forskning har bedrevet. (De fleste formhistorikere er, så vidt jeg har fundet ud af, vokset op i strenge pietistiske hjem, og deres forskning er så gået ud på at frigøre sig fra alle de snærende bånd. Men alle båndene var jo skåret over allerede i deres forskningsudgangspunkt, og hvorfor gik de så ikke ud i deres gudløse verden og nød den, i stedet for at blive i lavtlønnede forskerjobs for at dissekere den hund, de selv havde slået ihjel? (Måske fordi liget blev ved med at sparke dem)).

Omvendt, så er Det nye Testamente en i hovedsagen klart sammenhængende og konsistent bog, hvis den læses med bekendelsen som udgangspunkt.

Under alle omstændigheder var de vidner, som berettede om miraklerne, overbeviste om, at Jesus er Guds enbårne søn, og at hans liv er centrum og mål for den samlede verdenshistorie. Det var derfor med regnskabsdagen for øje, at de bestræbte sig på at berette så præcist og autentisk som muligt. Netop den relativt store forskellig-

hed mellem Det nye Testaments fire evangelier, når de beskriver Jesu mirakler, må siges at være et af de bedste argumenter for deres troværdighed ang. det helt centrale i begivenhedsforløbet. Man var så optaget af at berette korrekt, at man tilsyneladende ikke bestræbte sig på at harmonisere. Og netop derfor får man i Det nye Testamente så klart et billede af Jesus som person, af hans forkyndelse og af naturen af de mirakler, han udvirkede.

Der er således – ganske bortset fra Helligånden – en lang række gode grunde til at have større tillid til Matthæus' og Johannes' troværdighed end til min. Ikke desto mindre vil jeg fastholde, at jeg i den følgende anekdote beretter så nøjagtigt, som min hukommelse tillader mig, og at det centrale i anekdoten kan verificeres af de to øvrige vidner. Og det på trods af at de, ligesom jeg, var påvirkede af såvel søvnmangel som et moderat indtag af alkohol. Anekdoten lyder således:

I juni måned 1983 lå jeg med en sejlbåd i Århus havn. Vi havde netop sejlet med i kapsejladsen Sjælland Rundt og derefter haft et par festlige dage på Langelinie og i Nyhavn. Nu havde vi så sejlet hele natten fra København til Århus. Der havde natten igennem været kraftig vind fra vest, så vi havde haft nogle hårde og våde kryds over Kattegat og bl.a. været et smut inde i havnen ved Sjællands Odde for at sy et flænget sejl.

Men da vi endelig ved nitiden stod ind gennem havneindløbet i Århus, var det det dejligste danske sommervejr, og spiret på Århus Domkirke lyste op i det klare sollys. Vi ville samme aften sejle videre på langfart til Skotland, men først havde jeg noget, jeg skulle ordne i Århus. Det hørte jo med til et behageligt liv at befinde sig på et universitet i den mørke del af året, og jeg skulle derfor tilmelde mig en studieretning på Århus Universitet. Spørgsmålet var blot hvilken?

Sammen med de to venner i båden gik jeg direkte op på et gammelt havneværtshus, medbringende en seddel med vistnok 4-5 humanistiske studieretninger og så teologi.

Jeg havde det forløbne år været indskrevet på litteraturvidenskab i København, hvor jeg bl.a. havde oplevet en langskægget Ralf Pittelkov, som med udgangspunkt i en kapitallogisk analyse af Ekstra Bladet underviste os studerende i forløbet af den kommende verdensrevolution. Det var jeg som nybagt postmoderne student med hang til T.S.. Eliot og den slags blevet godt træt af. På den ene side var jeg vel en klassisk gammelklog bogorm med den for disse typiske moderate grad af Weltschmerz, men på den anden side havde jeg aldrig haft nogen trang til at ændre verden. Jeg fandt den sådan set udmærket, som den var: Min helt egen og luksuriøst indrettede legeplads.

Når teologi ved en indskydelse overhovedet kom med på sedlen, var det uden nogen klar tanke, men det skyldtes formentlig Dostojevskij, Kafka, Thomas Mann, Camus og den slags. Jeg fandt, at f.eks. Ivan Karamazov – når man lige så bort fra det depressive ved hans karakter – var en beundringsværdig hædersmand, hvorimod typer som Zosima og Aljosja var nogle naive stakler, der kun havde deres berettigelse som boksebolde. Rigtige mænd ser intetheden i øjnene uden at blinke, tænkte jeg. Ja, de lader tomheden beruse sig som champagne.

Jeg holdt også meget af Karen Blixens postmoderne brug af teologien og havde læst nogle af Johannes Sløks Shakespeare-kommentarer. Uden at jeg dengang kunne formulere det, tror jeg, at Sløk havde bragt mig på sporet af, at den nihilisme, jeg mente jeg bekendte mig til, var et ægtefødt barn af kristendommen. På Sløks manér afskyede jeg enhver fromhed, især den socialistiske, og ifølge Sløk var kristendommen det mest ufromme, man kunne tænke sig. Kristendommen hævdede, skrev Sløk, at tilværelsen var absurd. På en god måde altså. Og det var lige noget, jeg kunne bruge. Mange i vores generation troede, at det eneste tænkelige valg var mellem socialisme og nihilisme.

Som så mange unge studenter gennem tiderne var mine boglige interesser langt hen ad vejen en afart af ungdommens relativt uskyldige, og, når den bruges rigtigt, også ganske sunde navlebeskuen.

”Hvem er jeg?” Spørger den unge ud i verden. ”Hvem og hvad har skabt mig og den verden, jeg befinder mig i og holder af?” Og den læsende lærer så at udvide spørgsmålet til at være et historisk og kulturhistorisk spørgsmål. Spørgsmålet ”hvem er jeg, og hvorfor er jeg og min verden, som det er?”, det er for den boglige også et spørgsmål om, hvad kernen er i den kultur, som har skabt min slægt, mig selv og mine tanker?

Og såvel læsningen som livet havde i hvert fald lært mig, at Europa var noget ganske særligt. En verdenshistorisk set enestående eksplosion af energi, ekspansionsevne og skaberkraft. Ofte selvdestruktiv skaberkraft.

Dette ganske særlige ved Europa var, så jeg, et produkt af det særlige ved Europas åndelige historie. Denne historie var også jeg et produkt af, og derfor kunne jeg identificere mig med den.

Jeg følte mig på pubertær vis i vid udstrækning som ét med denne kultur og dens historie. Med Louvres samlinger, med Manhattans skyline, med Checkpoint Charlie, med Notre Dame og med den forfaldne engelske officersmesse på Zanzibar, hvor billiardbordet står tilbage med sit hullede filt og minder om en glørværdig fortid.

Det var kærlighed, men det var også en sentimental og nostalgisk kærlighed. En fornemmelse af at stå og se gennem et hegn og brændende ønske at være på den anden side. Eller fornemmelsen af at gå rundt på et museum og ønske selv at være en del af det.

Jeg fik som dreng en klump i halsen, da min mormor første gang satte en ridset plade på for mig, hvor Lulu Ziegler sang så sørgmodigt om ”Den sidste Turist i Europa”. Jeg fremskaffede teksten og satte mig, med hjælp fra bibliotekaren på det lokale bibliotek, systematisk ind i alt, hvad der blev nævnt i sangen. Således lærte jeg for første gang om Abelard og Heloise, om Chardins hyrdinder, om Dredens rokokogader osv.

Senere havde jeg ikke for ingenting læst Oswald Spenglers ”Aften-

landets Undergang”. Jeg følte mig i udpræget grad hjemme i såvel katedraler som i danske kirker, men havde typisk nok ikke overværet en gudstjeneste siden min barndom og da f.eks. heller aldrig vidst, hvilket sogn jeg boede i.

Teologi kom altså med på listen i en slags ungdommeligt overmod og formentlig ikke uden inspiration fra personer som f.eks. Thomas Manns Nafta i Troldfjeldet og Adrian Leverkühn i Doktor Faustus.

Og nu sad vi så på det dunkle århusianske havneværtshus, med fadøl og Fernet Branca på bordet efter en lang nats sejlads. Også værtshuset så ud til at stamme fra en svunden tid. Dengang der stadig fandtes søfolk, som gik i land i de danske havnebyer.

Rafflebægeret blev rystet et antal gange, og derved blev de seks studieretninger reduceret til to.

På den ene side af den papbrik man dengang fik serveret fadøl på, kom der, så vidt jeg husker, nu til at stå Engelsk og på den anden i hvert fald Teologi. Papbrikken blev placeret, så det ene hjørne stak lidt ud over kanten på den slidte mørke bordplade med talrige brændemærker efter cigaretgløder. Jeg gav den et kraftigt vip med fingeren, den fløj op i luften og landede midt på bordet. På siden, der vendte opad, stod der: Teologi.

Jeg tog så bussen op til registraturen på Ringgaden, indskrev mig på Teologi, vendte tilbage til havnen, kastede fortøjningerne og sejlede op gennem Limfjorden til Thyborøn og derfra i kuling videre over Nordsøen til Skotland, hvor vi ved Inverness gik ind i de skotske kanaler og sejlede gennem højlandssøerne Lock Ness, Lock Oich og Lock Lorry og ud på atlantehavssiden nord for Irland.

Det blev en dejlig sommer. Naturligvis uden penge, men til gengæld fyldt med ungdommeligt overmod og selvglæde. En sommer, hvor vi bl.a. blev bekendt med de fineste nuanceforskelle på de skotske skyskærmer.

Vi lærte også om den stærke skotske nationalfølelse, og at man, hvis man vil sikkert gennem en højlandssluse, skal have det skotske gæsteflag med Skt. Adreas-kors set placeret højere end Union Jack i masten. Har man det, så bliver man til gengæld også behandlet overordentligt gæstfrit, budt på

udmærkede skotske pints og får serveret mange historier om, hvor meget bedre verden ville have været i dag, hvis Mary Stuart ikke havde fået et så tragisk endeligt. Det lød næsten, som om folk tog det alvorligt, men om det var andet end fraser, ved jeg naturligvis ikke.

Ja, det var en dejlig ungdommelig sommer med en udpræget følelse af tilværelsens næsten ulidelige lethed. Men det var så også min sidste sommer uden teologiens byrde på skuldrene. Terningerne var kastede og ølbrikken vendt. Pagten var indgået, og aldrig skulle tilværelsen igen blive helt så let.

Ølbrikkens færd

Men hvorfor vendte ølbrikken, som den gjorde? Var det alene et spørgsmål om naturlove, eller var det forsynet, der var på spil?

Hvis det var forsynet, så kunne ølbrikkens placering være den direkte følge af Jesu bøn skærtorsdag aften, hvor han beder:

"Ikke alene for disse beder jeg, men også for dem, som ved deres ord kommer til tro på mig, at de alle må være ét, ligesom du, Fader! i mig og jeg i dig, at også de må være et i os, så verden må tro at du har sendt mig."

Eller det kunne være resultatet af kollektbønnen ved gudstjenesten i en dansk landsbykirke nogle søndage før, hvor menigheden, dvs. præsten og de dengang stadig eksisterende, men nu næsten uddøde, to gamle fromme danske koner i storblomstrede nylonkjoler sammen bad:

"Send os din Helligånd og giv os trofaste ordets tjenere. Bevar dit ord. Og lad dit evangelium udbredes til alle folkeslag."

Dér havde de bedt om, at også jeg måtte høre om min dåbs nåde. Ølbrikkens flugt over bordet kunne så være måden, hvorpå forsynet lod evangeliet komme til mig, og gjorde mig til redskab for evangeliets forkyndelse i Den danske Folkekirke.

Eller der kunne måske være en helt anden forklaring. Lad os se på mulighederne:

Det er for det første klart, at ølbrikkens færd blev bestemt af en række teoretisk set målbare og forudsigelige omstændigheder. Der er mit bevægelsesmønster kl. 9 om morgenen efter en lang nats sejls uden søvn. Der er vind- og var-

meforholdene i værtshuset, der er antallet af spildte dråber og deres fordeling over papbrikken. Der er produktionen af papbrikken, som kan have gjort den ene side tungere end den anden. Men så er der også de omstændigheder, som gjorde, at vi var kommet i havn på netop det tidspunkt. F.eks. den mørke tråd i sejlet, som tvang os ind i Odden havn. Så er der de tusinder af forfædre, som alle har medskyld i mit liv. Så er der en sommerfugls basken med vingerne i Amazonas, som kan have bidraget til et højtryk over Atlanterhavet. Så er der de forudgående tusinder af års øvrige vejrforhold, som havde skabt netop den vindstrøm over Kattegat og gennem værtshuset, vi oplevede netop denne dag. Så er der hele forhistorien for bartenderen, som den morgen spildte netop disse dråber på brikken. Osv.

Således kan man fortsætte bagud, og man kommer vel så til sidst frem til, at ingen begivenhed siden universets eventuelle skabelse er helt uden indflydelse på ølbrikkens færd gennem luften hin solbeskinne junidag i år 1983 efter Kristi fødsel.

Ja, det helt afgørende for begivenheden var ifølge videnskaben hændelserne det første nanosekund efter The big Bang, ved det nuværende univers' skabelse. Thi dér skabtes de naturlove, vi nu lever under, og dér sattes universets nuværende bevægelse i gang.

Men netop denne årsagskæde viser jo også, at det ikke er naturlovene, der bestemmer begivenhederne. Tyngdeloven, de termodynamiske love osv. dannede rammen for alle begivenheder i årsagskæden. Hver eneste begivenhed i kæden skulle adlyde naturlovene. Men naturlovene kan ikke selv være egentlige årsager. De er kun rammen.

Naturlovene er et mønster, som verdens begivenheder indretter sig efter, men naturlovene er ikke handlende aktører. Men hvad forårsager så bevægelsen, må man nødvendigvis spørge? Hvad satte den årsagskæde, den bevægelse i gang, som endte med ølbrikkens flugt over bordet.

Den evige genkomst

Det ene af to mulige svar er, at bevægelsen i radikal forstand altid har været der. Kæden er altså uen-

delig, og den tanke fører, viser al erfaring, når den tænkes radikalt igennem, til ideen om den evige genkomst.

Hvis der intet er uden for eller før universet, som kan sætte det i gang og påvirke det, dvs. hvis der ikke er noget uden for det, vi i den bredest tænkelige forstand af ordet kalder naturen, ja så er variationsmulighederne nødvendigvis begrænsede. Hvis der spilles et uendeligt antal skakspil, så må nøjagtigt det samme spil nødvendigvis dukke op igen et uendeligt antal gange. Og på samme måde må, i en uendelig tid, nøjagtigt det samme univers nødvendigvis dukke op et uendeligt antal gange. Ikke blot sådan cirka identisk, men nøjagtigt magen til. Det kan tage milliarder gange milliarder af forsøg, før det sker, men i uendeligheden er det jo også kun et øjeblik.

Dvs. at den uendelige tid med nødvendighed ikke er uendelig, men cirkulær. Hvor mange variationsmuligheder der end findes, så må de i et fysisk univers være endelige, og derfor må alt i uendeligheden på et eller andet tidspunkt nødvendigvis vende tilbage i nøjagtigt samme form og rækkefølge.

De, min eventuelle læser, har så siddet i den stol, De nu sidder i og læst netop disse ord, ikke én gang, ikke en milliard gange, men et uendeligt antal gange. Og vi skal sidde her igen ikke én gang, ikke en milliard gange, men et uendeligt antal gange. Der har aldrig været en første gang og der vil aldrig komme en sidste. Hvad ville vi kristne kalde en sådan verden? Vi ville kalde det helvede. Og det er vi ikke ene om.

Denne tanke om den evige genkomst ligger dybt i megen hedensk religion, den ligger bag al dharmisk religion, dvs. Hinduisme, Buddisme osv. Den formuleres i Europa filosofisk af Pythagoræerne, Stoikerne og, så vidt jeg har forstået, i store dele af Nyplatonismen.

I frelsesreligionerne Hinduisme, Buddhisme osv. kobles tanken blot sammen med muligheden for åndens udfrielse af den evige cirkel. Nirvana er at slippe ud af den evige gentagelse og opnå fred, dvs. blive til intet.

Vel findes der intet uden for den evige cirkel, men dette "intet" er netop det attråværdige.

Stoicismen indeholdt i hovedsagen ikke en sådan transcendent frelse. Ingen nødudgang fra "dette store hjul af ild", som tilværelsen er. For stoicismen består frelsen snarere i at acceptere og finde fred med verden, som den er. At svare ja til nødvendigheden af den evige cirkel og tage skæbnen på sig. På nogle punkter svarende til det tyvende århundredes eksistentialisme og måske også til det filosofiske fundament for kommunismen og nazismen og de øvrige totalitære og halvtotalitære ideologier, som jo uafslædt argumenterer med, at toget kører i en bestemt retning, og at det eneste valg står mellem at acceptere historiens forudbestemte udvikling og gøre sig til ét med den, eller blive knust under dens hjul.

Det er under alle omstændigheder netop en sådan stoicisme, Nietzsche vil have sit overmenneske til at adoptere. Han skriver i bogen "Den muntre videnskab" om "Das Schwerste Gewicht", den tungeste byrde.

"Den største byrde. Tænk hvis en dag en dæmon sneg sig ind på din ensomste ensomhed og sagde til dig: "Det liv som du nu lever det skal du leve igen og et uendeligt antal gange igen. Og der vil intet nyt være i det, hver smerte og hver glæde og hver tanke og hvert suk og alt nok så småt og stort i dit liv vil vende tilbage til dig, alt i samme orden og rækkefølge – selv denne edderkop og dette måneskin mellem træerne, og selv dette øjeblik og jeg selv. Eksistensens evige timeglas vendes igen og igen og du sammen med det."

Ville du så ikke kaste dig selv ned og skære tænder og forbande den dæmon som talte således? Eller har du en gang oplevet et fantastisk øjeblik hvor du ville have svaret dæmonen: "Du er Gud og aldrig har jeg hørt noget der er mere guddommeligt. Hvis denne tanke fik kontrol over dig ville den ændre dig eller måske knuse dig.

Spørgsmålet "ønsker du dette igen og et uendeligt antal gange igen" ville hvile over alle dine handlinger som den tungeste byrde."

Ja, det er i sandhed en grandios tanke og en heroisk tanke, Nietzsche her fremfører. At være i helvede og på en gang acceptere det som helvede og som den eneste mulige virkelighed. Et tilstrækkeligt intelligent menneske,

der tænker denne tanke til ende, må formentlig enten blive sinds syg eller en Buddha, dvs. et menneske, der formår at synke hen i komplet kontemplativ ligegyldighed over for verdens tildragelser. Europæisk betragtet er den buddhistiske ro vel den højeste form for eksistentiel sindssyge.

Det er, så vidt jeg har forstået, også sandsynligt, at Buddha selv ikke så frelsen som en frelse ud af gentagelsen, men snarere som den ligegyldighed og samvittighedsfrihed – og derved smertefrihed – som den fuldstændige accept af gentagelsen kan skabe. Det er samtidig muligt, at Buddha på nogle punkter mindede mere om stoikeren og det 20. århundredes nihilistiske eksistentialist end om den mere folkelige og gnostisk prægede senere religiøse Buddhisme.

Men i de folkelige versioner af Buddhisme, Stoicisme og det 20. århundredes folkelige eksistentialisme må frelsen nødvendigvis være noget andet og mere end en intellektuel beslutning om at tage skæbnen på sig. Den må være en frelse til noget andet. I det mindste den frelse, som består i at blive til intet, og derved få lov til at dø uden trussel om genopstandelse.

Men netop her viser også teoriens første revne sig. Alene menneskets oplevelse af, at verden ikke er, som den burde være, viser jo hen til en anden mulig virkelighed og derved til tanken om en anden kraft, der kan bevirke udfrielse. Dvs. at tanken om den evige gentagelse med en vis indre logik fører til gnostiske og dualistiske religioner. Nietzsche valgte den persiske profet Zarathustra som et af sine talerør for den evige genkomst. Og hvad den historiske Zarathustras forkyndelse så end bestod af, så blev den i hvert fald i historien hurtigt til en ægte dualistisk religion.

Skabelse

Religionshistorisk set er der imidlertid også et andet muligt svar, end at årsagskæden er uendelig. Nemlig det svar vi finder i jødisk-kristen tradition og måske også hos f.eks. Aristoteles. (I hvert fald i den senere europæiske Aristoteles-reception.) Her hævder vi, at kæden ikke er uendelig og derved cirkulær, men at den tværtimod

er en linie med en begyndelse og en slutning, og at det, som ligger før begyndelsen og efter slutningen, ligger uden for naturen ved at være dens årsag og grund.

Denne magt kalder man så efter Aristoteles for den ubevægelige bevæger eller den første årsag, dvs. Gud. En magt, der er årsag til verden, men som står uden for verden som dens skaber og oprettholder.

Og da Gud satte den første bevægelse i gang, og da alle andre bevægelser er en følge af denne hans første bevægelse, så følger det heraf, siger vi i kristendommen, at Han er almægtig, og at alt sker efter Hans vilje.

Dvs. at ølbrikkens færd gennem luften allerede lå gemt i Guds vilje, da han ved tidernes begyndelse satte universets første bevægelse i værk.

Men betyder det så omvendt, må man spørge, at den gamle kones bøn ved gudstjenesten i den jyske kirke, som jeg før nævnte, ingen indflydelse havde på ølbrikkens lufttur?

Ja, det kunne det naturligvis godt betyde. At der findes en magt, der satte den bevægelse i gang, som med nødvendighed af fødte alle de senere bevægelser, betyder jo ikke nødvendigvis, at det er en magt, som ønsker at bevægelsen skal indbefatte nogen form for kommunikation mellem skaber og skabning.

Ja, selvom Aristoteles finder det nødvendigt med en ubevægelig bevæger uden for verden som har sat alting i gang, og som stadig er årsag til bevægelsen, så afviser han alligevel, at verden kan være skabt. Igang sætteren satte så at sige uendeligheden i gang. Han startede den evige bevægelse, som er uden begyndelse! Den må for grækeren Aristoteles nødvendigvis være evig uden at være uendelig! Dvs. at den må være cirkulær. Aristoteles afviste følgerigtigt også enhver tale om mirakler.

Skaberen kunne jo også blot være urmageren, der sætter værket i gang. Urmageren kender muligvis hvert tik, som uret vil udsende i al fremtid, men det betyder ikke nødvendigvis, at han lader de fremtidige tik referere tilbage til sig.

Det ville formentlig ikke engang stride mod logikken, at urmageren

ved skabelsen udtømmer sig selv i sin skabning og bliver ét med den, indtil den er ved vejs ende og igen samles i skaberens vilje. Det er vel denne tanke, der udfoldes hos Spinoza og i den fromme del af nutidens panteisme.

Ja, dette er en mulighed. Men på den anden side så er det heller ikke udelukket, at den magt, som satte værket i gang, og for hvem al fremtid allerede ved skabelsen var nutid, allerede i skabelsen indkalkulerede fremtidige bønner og sin egen indgriben i skaberværket.

Bøn

Et barn er blevet lovet, at det på lørdag skal på fisketur med sin far. Det folder sine hænder og beder til Gud om, at det må blive godt vejr. Og det bliver godt vejr. Har barnet så ret i, at det gode vejr var et svar på dets bøn? Hvis man er kristen, så er svaret ja! Gud er herre over vejret, og Gud hører ethvert menneskebarns bøn. At vejret blev godt er derfor svaret på drengens bøn, og uden denne bøn ville alt være anderledes, også vejret.

Jeg kender en mand, som, hver gang han har personlig omgang med et nyt menneske, indskriver dette på sine meget udførlige bedelister og derefter jævnlige med navns nævnelse beder for vores jordiske velfærd og fremtidige frelse. Jeg finder det ganske tænkeligt, at vi er mange, som i ikke ringe grad kan takke denne mands forbøn for den overordentlige og ufortjente lykke, der er blevet os tilskikket her i livet og for alle de farer, vi er undsluppet.

På samme vis er det heller ikke teoretisk umuligt, at den magt, som har skabt verden, hvis der altså er en sådan magt, selv stiger ned i denne verden og lader sig blive en del af sin egen skabning. Altså lader sig inkarnere. F.eks. gennem en jomfru i det romerske imperium for 2000 år siden. Og naturligvis vil han også kunne lade handlinger ske, som for et menneskeligt øje strider mod de regler, som naturen til daglig er indrettet efter.

Findes der en almægtig skaber-magt, så er mirakler naturligvis mulige, men det betyder ikke nødvendigvis, at der findes mirakler. Selv om der findes en transcendent magt, så er det som sagt naturligvis slet ikke sikkert, at denne transcendent magt på nogen måder lader

sin transcendens manifestere sig på jorden.

Han kan være den skjulte gud, som i enhver forstand vedbliver at være den skjulte gud, hvilket vel netop er tilfældet i den ægte "hardcore" islam. Derfor kan det muslimske barn ikke bede om, at det må blive godt vejr til fisketuren på lørdag. For det muslimske barn har ingen kærlig fader i himlen. Det kender kun den uudgrundelige kolde skæbne, det kan underkaste sig. Derfor er det forkert at kalde den muslimske bøn for bøn i vores forstand. Bønnen burde i stedet kaldes et underkastelsesritual. Muslimen kan aldrig komme videre end til at sige: "Ske din vilje." Pudsigt nok så har dele af det tyvende århundredes kristne teologi påstået det samme og har også på dette punkt fået et gudsbillede, der minder mere om Islam end om Kristendom.

Men Gud kan altså også være den inkarnerede Gud og vores kærlige fader, som altid hører Helligåndens bøn gennem menneskebørnenes munde, og som udfører mirakler i sin skabning. Det er muligt, og det er i hvert fald, hvad vi kristne har troet i et par tusind år.

Et mirakel

Ordet mirakel kommer af det latinske 'miror', "at undre sig". Eller adjektivet 'mirus' som betyder forbavsende. Og 'Miror' er en oversættelse af det græske 'Teras', som ligeledes betyder under i betydningen en undergerning, og som i Det nye Testamente ofte bruges sammen med orden 'Semeion' og 'Dynamis', som betyder tegn og kraft.

De af Jesu udførte mirakler betragtedes således som undere og som tegn på hans kraft og myndighed. Man ser et under og undrer sig. Begrebet under viser derfor ikke i første omgang hen til den, der udfører underet, men til dem, der oplever det som et under.

I Peters første prædiken pinseudag henviser han til den virkning, Jesu gerninger har haft på dem, der oplevede ham. Peter siger:

"Jesus af Nazaret, en mand som over for jer er udpeget af Gud ved kraftige gerninger og undere og tegn." Her bruger han ordene 'dynamis', 'teras' og 'semeion', altså kraft, under og tegn.

Disse udtryk bruges såvel om de rent fysiske mirakler, som først

Jesu og siden apostlene udførte, som om selve det at evangeliet forkyndes og modtages i menighederne.

Paulus siger således i 2. kor. 12,12: *"Kendetegnene på at jeg er apostel, blev jo med al udholdenhed virket iblandt jer både ved tegn og undere og mægtige gerninger"*. Også Paulus bruger her ordene 'dynamis', 'semeion' og 'teras'.

Det græske ord for under, 'teras', er i øvrigt næsten identisk med ordet 'terateia', som betyder blændværk, gøgleri, tryllekunst, forblændelse og utroværdig snak.

Når tryllekunstneren saver sin assistent over på scenen, og hun derefter stiger ud af en kasse et helt andet sted, så er det 'terateia', en tryllekunst.

Men hvis det nu ikke var snyd, hvis kvinden virkelig blevet savet over og derefter fik alle sine atomer adskilt og usynligt teletransporteret til den anden kasse, hvor det hele blev sat sammen igen, og hun steg smilende ud, så ville der være tale om et under, 'teras'. Så ville der være noget at undre sig over, på samme måde som når Lazarus dør og fysisk set går i opløsning, hvorefter atomerne nogle dage senere – ved at tiden alene for deres vedkommende skrues tilbage – samles i den rette orden igen, og han går ud af graven.

Ja, vi ville undre os så meget over underet med den oversavede dame, at vi i første omgang slet ikke ville acceptere, at begivenheden har fundet sted. Vi ville med alle midler forsøge at finde en anden forklaring. Og selvom vi ikke kan finde en anden forklaring, ville vi formentlig stadig ikke tro på det.

At kvinden bliver savet over og sat sammen igen, blot ved at der siges hokus-pokus, strider mod de love for verden, som vi har stykket sammen gennem vores erfaring med livet. Derfor ville det, hvis det skete, være et mirakel. Hvis vi da ikke senere fandt ud af en måde at gøre det på, som passer med vore øvrige erfaringer, f.eks. atomar teletransportation.

Og dette gælder for alle folkeslag og alle kulturer. Der er ikke, og der har ikke været mennesker i verden, som ikke ville undre sig over, at en dame kan saves over og samles igen.

Man kan tro mere eller mindre på mirakuløse hændelser og såle-

des være mere eller mindre motive- ret for at tolke hændelser som mi- rakuløse, men alle kulturer skelner mellem almindelige hændelser, som er i overensstemmelse med de love, vi gennem erfaringen har lært gælder for verden, og så dem, der kræver en mirakuløs forklaring. Hvis der altså findes sådanne.

Det er således forkert at hævde, at tidligere tiders mennesker troede på mirakler, fordi de ikke vidste bedre og ikke kendte til naturens love.

Da Josef erfarede, at Maria var gravid, da var hans første tanke, fortæller evangeliet, at hun havde været utro, og at han derfor burde ophæve deres forlovelse i stilhed. Og det skyldes naturligvis, at også han kendte til den almindeligt gældende naturlov, som siger, at jomfruer ikke kan blive gravide uden at holde op med at være det. Kun med hjælp fra en engel kom Josef på andre tanker. Nu kunne han så have afvist englen som en hallucination, men det gjorde han ikke. Ikke fordi han ikke troede på naturlove, men fordi han i sit verdensbillede havde plads til noget andet over naturlovene.

Ganske modsat, så ville en moderne nytestamentlig ekseget formentlig, selv hvis han med egne øjne ser apokalypsens ryttere og efterfølgende stilles i valget mellem himlens lyksalighed og den brændende svovlsø, vedblivende påstå, at alt, hvad han oplever, ikke er andet end et langvarigt mareridt eller en hallucination. I den tro vil han så i al evighed svømme rundt. Og det vil så være hans helvede. På samme måde som dværgene i Narniafortællingerne. Da de får tilbudt den evige salighed og salighedens frugter, kan de ikke se andet end komøg. Og således vil Guds rige i sidste ende altid være en trossag.

Da europæerne kom til Amerika og brugte skydevåben mod indianerne, da måtte disse naturligvis tro, at der var mirakler på spil. Men de lærte at indlemme eksplosionsvåbenet i deres begreb om naturen og loven om årsag og virkning. Og så var der ikke længere tale om et mirakel.

På baggrund af erfaringer svarende til dem indianerne gjorde med ildvåbenet, har det både i heds- skabet og i kristenheden derfor ofte været foreslået, at det, der

opleves som undere, alene og al- tid er ting, som vi endnu ikke kan forklare ud fra vores nuværende kendskab til verdens love og regel- mæssigheder.

Forudsætningen for argumentet er igen, at verden er et lukket sy- stem, hvor der overalt gælder sam- me regler for årsag og virkning, og at intet sker uden en årsag . Det kunne f.eks. få Cicero til at skrive:

"Intet sker uden en årsag, og intet sker medmindre det kan ske. Når det som kan ske så sker, så kan det ikke betragtes som et mirakel. Derfor findes der ikke mirakler."

Det, som Cicero her siger, er ike nødvendigvis, at begivenheden med den oversavede dame ikke fandt sted, han siger blot, at hvis den fandt sted, så måtte det ske som følge af den samme kæde af årsag og virkning, som alt andet er en følge af, og at det derfor må være teoretisk muligt at finde en for- klaring, der stemmer overens med reglerne for verdens indretning.

Cicero definerer altså et mira- kel som noget, der bryder kæden af begivenheder for verden, men det udelukker ikke i sig selv, at der f.eks. skulle kunne findes overjor- diske væsener, der kan gribe ind i begivenhederne. De er blot ikke overnaturlige i absolut forstand, så- ledes som den ubevægelige bevæ- ger eller den kristne Gud er det.

Ciceros definition udelukker heller ikke principielt, at der fin- des mennesker, der kan helbrede ved håndspåleggelse, at særlige kil- der skulle have underfulde kræfter osv. Disse ting kunne, hvis de eksis- terede, teoretisk set være en del af den samme sammenhængende natur som alt andet, og de kunne så, hvis vores viden blev stor nok, sættes ind i samme årsagskæde.

F.eks. ville mange af de ting, folk gennem tiderne har opfat- tet som mirakler, blive forklarlige, hvis det blev påvist, at der findes marsmænd, og at nogle af disse går rundt iblandt os og har andre ev- ner, end vi har. Så ville de blive en del af årsagskæden.

Årsagskæden er for videnskaben teoretisk set ubrudt. Det er derfor, ifølge vores videnskab, teoretisk muligt at forudsige, hvordan vej- ret bliver ved Fredericia banegård den 1. maj år 2050 kl. 15,30. Måske bliver det aldrig muligt i virkelig- heden, fordi det måske kræver en indsamling af viden og en regne-

kraft, der overstiger det, der kan rummes i universet, men teoretisk set er det muligt, og det ændrer ka- osteorier og den slags ikke grund- læggende ved.

Alt dette betyder, at det under alle omstændigheder er teoretisk muligt at forklare det meste af det, der opleves som mirakler, men det betyder så igen ikke nødvendigvis, at mirakler ikke findes.

At hævde, at mirakler er umulig- ge, fordi de strider mod vores erfa- ring, er ikke et brugbart argument, for miraklet hævder jo netop om sig selv, at det er en enestående be- givenhed. Og det er der jo i øvrigt meget der er: Slaget ved Auster- litz, EM-finalen i 1992, det perfekte golfslag osv.

At jomfruer normalt ikke kan blive frugtsommelige udelukker ikke i sig selv, at det er sket en en- kelt gang eller for den sags skyld 100 gange, udvirket af en magt, der står over naturens love.

Dvs. at der ikke er noget ved na- turvidenskaben, som udelukker, at der findes en magt uden for natu- ren, og at denne magt kan vælge at gribe ind i verdens gang. F.eks. ved at lade sig inkarnere som men- neske og lade sig føde af en jomfru i den yderste provins af det romer- ske imperium for 2000 år siden. Og ved som menneske at udføre tegn og undere, der dels forkynder for os, hvem han er, og dels viser os glimt af den virkelighed, han ved sin død og opstandelse vil skænke os i fremtiden.

Et mirakel kan således for os kristne ganske enkelt defineres som en indgriben i naturen af en magt, som er uden for naturen i den bredest tænkelige forståelse af ordet natur. Men for os kristne gæl- der det naturligvis også, at Guds mirakler iblandt os – selvom de er et indgreb i naturen – ikke i nogen absolut forstand står i modsætning til den af Gud skabte natur og dens love. Da skaberen og frelseren i kri- stendommen er én, kan frelserens mirakler ikke være i modsætning til skaberværket. De må tværtimod være de klareste tænkelige udtryk for det, og derved vise hen til ska- beren. *"Jeg og Faderen vi er ét"*, siger Jesus. Og han siger: *"Sønnen kan slet intet gøre af sig selv, men kun det han ser Faderen gøre."* (Joh. 5,19).

Det skal jeg vende tilbage til.

Anekdote 2

Men først vil jeg nu gå videre til en anden anekdote, som fandt sted mange år efter den førnævnte, og som jeg heller ikke er særlig stolt af. Næmlig engang, hvor jeg skulle søge en stilling som sognepræst og derfor var til prøveprædiken med efterfølgende kaffebord hos et menighedsråd. Det gik altsammen overvældende godt, og der var en vældig god stemning ved bordet. Vi talte om løst og fast og alle gav udtryk for en god grundtvigsk holdning til gudstjenesten, til præstens opgave og til kirkens vigtige historiske rolle i vores samfund. Næsten alle kan jo i dag blive enige om, at kristendommen er vores kulturgrundlag og derfor skal agtes og æres på samme måde, som man f.eks. ærer en virksomheds grundlægger, også selvom han er helt ude af trit med nutidens produktionsforhold og derfor bør begrænse sig til at holde en lille tale ved passende lejligheder.

Ved kaffebordet var der imidlertid også en gammel lidt grå dame med tilknytning til Indre Mission, som ville være lidt mere alvorlig, og som sagde, at hun nogle gange havde fornemmelsen af, der nu til dags findes præster, som ikke tror på Gud. Ikke sådan rigtigt i hvert fald. Hun ville nu gerne vide, hvad jeg mente om det. Det var før Grossbøll, men jeg forstod udmærket baggrunden for hendes spørgsmål, og at det ikke var præsternes hjerter og nyrer, hun ønskede at granske, men alene det de sagde på prædikestolen. Og uden at være polemisk gjorde jeg det klart, at jeg hører til dem, som forkynder, at Gud findes, og at Jesus Kristus er Guds enbårne søn.

Damen var tydeligvis tilfreds, men stemningen blev lidt forvirret. Der var nu noget, der skulle afklares, og som var vigtigere end den gode stemning.

Og en mand, som var formand for den lokale jazz-klub, og som havde talt varmt for kirkens rolle i folkeoplysning og lokalsamfund, og som oven i købet også havde sagt, at i disse tider var det vigtigt med kirken som bolværk mod Islam, sagde sådan cirka:

”Men vi har ikke brug for fanatisme.” Og for ligesom at samle alt, hvad han mente med fanatisme, så spurgte han: ”Du tror da vel ikke på jomfrufødsel og den slags?” Det

fremkaldte lidt fnisen og hoveddrysten omkring bordet. Hos alle bortset fra den grå dame, men hende var der ingen, der lagde mærke til.

Mit svar burde selvfølgelig have været ganske kort, at jo jeg troede på jomfrufødslen. Og at jeg i det hele ikke har problemer med den trosbekendelse, jeg som præst fremsiger i kirken.

Jeg kunne naturligvis også have opført et lille skuespil af dialektisk-teologisk tilsnit og sagt, at nej jeg *troede* ikke på mirakler, for som kristne *tror* vi ikke på Bibelen eller dens fortællinger, som kristne tror vi på Kristus. Og det væsentlige er ikke miraklerne, men det som de forkynder. Miraklet er f.eks. ikke, at kvinden blev helbredt, men at hun kom til tro på Jesus. Og så kunne jeg have suppleret med en lille sarkastisk pointe om, at dem, der holder bogstaveligt fast i Bibelens mirakler, i virkeligheden minder om muslimer, ved at de tror på en bog i stedet for på Kristus.

Men et sådant svar ville være værre end en usandhed, det ville være tom sofistisk manipulation af samme art, som når en biskop skjuler sit kætteri bag en sofistisk formulering om, at selvom han tror på den samme gud som Muhammed, så tror han skam på ham på en helt anden måde. Konteksten gør svaret til en løgn.

Det holdt jeg mig trods alt for god til, og i stedet pakkede jeg derfor, under indtryk af den ændrede stemning, i begyndelsen mit svar ind og sagde, at der findes kristne, som tror på, at Jesus er Guds søn, men som alligevel ikke mener, at jomfrufødslen er en nødvendig del af denne tro. Og at de andre mirakler heller ikke er det. Jeg kunne godt følge deres argumenter, sagde jeg, men jeg er ikke enig med dem. Og generelt ville jeg sige, at vel kan de enkelte af Bibelens mirakler udmærket betvivles hver for sig, men alle kristne må være enige om, at fordi Gud findes, så er mirakler i det mindste ikke umulige. Man kan for så vidt godt betvivle, at Jesus helbredte syge ved mirakler, men man kan ikke betvivle, at han **kunne** gøre det. Det samme gælder jomfrufødslen. Og for mit eget vedkommende måtte jeg indrømme, at jeg ikke så nogen grund til at tvivle om kernen i et eneste af Jesu mirakler i Det nye Testamente, da jeg fandt dem alle

i fuld overensstemmelse med hans gerning i øvrigt. F.eks. fandt jeg jomfrufødslen aldeles uundværlig i vores bekendelse.

Jeg tror nok, jeg udtrykte mig endnu mere folkeligt, men selvom alle fortsat var venlige var stemningen under alle omstændigheder aldeles ødelagt. Venlighed som over for en lettere spedalsk person.

Den eneste, som sagde farvel med varme, var den grå missionske dame. For alle andre var jeg nu blevet forvandlet til en fanatiker, som troede på noget så frygteligt, som at Jesus blev undfanget ved Helligånden, født af jomfru Maria, gik på vandet osv.

Jeg var med andre ord blevet til en fundamentalist. Og det er jo det værst tænkelige skældsord ikke blot i folkekirken, men i vores samfund i øvrigt. At have et urokeligt fundament betyder jo, at der sættes klare grænser for omstillingsparathed.

Bekendtskabet med dette gode grundtvigske menighedsråd skulle helt klart ikke udbygges. De var ellers på alle andre områder meget sympatiske og frisindede. Kun fundamentalisme kunne de ikke acceptere. Og derved er de i god overensstemmelse med den brede del af den danske offentlighed og da især med den del, som er aller mest positivt stemt over for folkekirken.

Man skelner ikke mellem religioner, men mellem fundamentalister og moderne mennesker. Det svarer til at undlade at skelne mellem f.eks. demokrater og nazister i trediveernes Tyskland og så hævde, at ham der tror fanatisk på retssikkerhed skal sidestilles med ham, der tror fanatisk på Nazismen.

Ja, i virkeligheden er det langt mere absurd at sidestille religioner på denne måde. Ikke desto mindre er det præcis, hvad der almindeligvis sker i dag.

F.eks. er det dette, som går igen i alle store danske avisers holdning til religion.

Vi lever som bekendt i en tid, hvor religiøse spørgsmål næsten dagligt er på forsiden af dagens aviser og også ganske ofte finder vej til lederartiklerne.

Således skrev Jyllands-Posten på et tidspunkt en leder med titlen ”Tro og Viden”. I den står der:

”Jyllands-Posten anerkender det kristne livssyn, der danner grundlaget

for vores samfund. Jyllandsposten anerkender og værdsætter det kristne bud om tilgivelse og næstekærlighed." Men, lyder det så: "Jomfrufødsel, helbredelse ved håndspålæggelse, genoplivning af døde og bespisning af 5000 mennesker med to fisk finder ingen støtte i naturvidenskabernes resultater og må derfor karakteriseres som de myter, de er".

At tro på disse ting er, fortsætter Jyllands-Posten, lige så formørket som at bekende sig til Sharia-lovgivning.

Jeg synes, man skal lægge mærke til de første citerede ord: "Jyllands-Posten anerkender". Den betragter altså kristendommen som en tilfældig historisk størrelse, som har haft nogle positive bivirkninger, men man har på forhånd udelukket, at den skulle være sand. Men hvor findes sandheden så? Ja, den findes åbenbart inde i den lederskribent, som allernådigst kan *anerkende* nogle få løsrevne bibelske udtryk.

Thøger Seidenfaden har naturligvis endnu større tanker om sig selv end Jyllands-Postens lederskribent, og i en lederartikel om Judasevangeliet, hvor han i øvrigt roser Judas for at have ydet aktiv dødshjælp til Jesus, fortsætter han: "Alt det kendte og fornærmende hokuspokus fra jomfrufødsel til himmelfart bliver trukket ned på jorden. Jesus var en stor mystiker, der prædikede, at Guds Rige er inde i os selv, siger Judas og Thomas. Meget mere menneskeligt end alt det kristne mirakelmageri."

Judasevangeliet har altså bekræftet Thøger Seidenfaden i, hvad han altid har vidst, nemlig at Guds rige befinder sig inde i Thøger Seidenfaden.

Men såvel Thøger Seidenfaden som Jyllands-Postens lederskribent bruger jo også et argument, nemlig at miraklerne strider mod videnskaben. Hvad der strider mod videnskaben, er for dem begge noget "fornærmende hokuspokus".

Vi skal her lægge mærke til ordet fornærmende. Jeg tror, det er et udmærket fællesudtryk for mange af dem, som i dag afviser muligheden af mirakler. Også Jesu mirakler.

De er først og fremmest fornærmede. Og pudsigt nok kan man også være fornærmet på Guds vegne.

At man afviser mirakler betyder, som vi har set, jo ikke nødvendigvis, at man afviser enhver transcendens. Ligesom man udmærket kan afvise muligheden for, at bønnen

kan have indflydelse på verden uden derved at tilslutte sig et cirkulært verdensbillede med evig genkomst, således kan man også udmærket fastholde, at verden er skabt af en magt uden for verden, samtidig med at man fastholder, at denne magt på ingen måde er synlig i sin skabning.

Ja, man kan ligefrem mene, at det strider mod Guds natur at blande sig.

Guden i Thøger Seidenfadens mave bliver, ifølge hans egne ord, fornærmet over at skulle smudse sig til med at helbrede spedalske og den slags. Det er den skam alt for fin og åndelig til.

Under alle omstændigheder tror jeg, det er noget i den retning, der også har foresvævet store dele af det tyvende århundredes teologi, og at den også på dette punkt ligger op ad Islam, selvom der i egentlig forstand hverken findes naturlove eller mirakler i Islam. (Der findes kun Allahs vilje, dvs. at der findes kun Allahs arbitrære magt til at være til i alt, som er til. Et mirakel forudsætter en regel, som miraklet bryder med. Men når kun Allahs vilje og magt findes, så er vi ovre i den postmoderne dekonstruktivisme, hvor det eneste, det drejer sig om, er at have magten til at sætte sin tolkning igennem.)

Gud er "das ganz anders", det helt anderledes og ikke på nogen måde til stede i verden, har man sagt i det 20. århundredes teologi. Følgelig var f.eks. Jesu mirakler blot en tidligere, primitiv og mere uvidende tidsalders måde at fortælle, at Jesus forkyndte om dette 'ganske anderledes', som vi ikke kender, men som vi skal underkaste os, på samme måde som vi skal underkaste os den fremtid, som er i Guds vold. Nu skal jeg ikke gøre den svenske ærkebiskop og glørværdige forkæmper for alverdens ikke-kristne, K.G. Hammer, til en stor teolog, men han blev bl.a. valgt som ærkebiskop på nogle klare udtalelser om, at han så sandelig ikke troede på muligheden af et eneste af Det nye Testaments mirakler, og at han ligefrem følte sig forarget over jomfrufødslen. Helt i overensstemmelse med Jyllands-Posten mente han i stedet, at kristendommen handler om, hvordan vi mennesker skal behandle hinanden. Og er man nået dertil, så er der naturligvis ikke noget problem i at

gå i ligeværdig og forudsætningsløs dialog med Islam. Så er der kun tilbage at diskutere, om Jesus eller Muhammed var den største profet.

Der er ikke noget at sige til, at den dialektiske teologi og den formhistoriske bibeleksese kunne få børn som Grossbøll, Sløk og Kjeld Holm. De repræsenterer en teologi, som ikke kan fornærme den gud, Thøger Seidenfaden opbevarer i sit indre.

Mens det kristne natursyn så at sige er en kugle fuld af huller, hvorigennem den transcendent verden gør sig gældende, så er nutidens verdensbillede, i hvert fald i sin egen selvforståelse, en lukket stålkugle, hvor alt kan forklares ud fra de ting, der allerede er i kuglen.

Rationalitet

Jeg brugte udtrykket "i sin egen selvforståelse", thi så vidt som jeg har læst mig til, så er der i hvert fald to forhold, som gør det meget vanskeligt, også ud fra en nutidig betragtning, konsekvent at opretholde et sådant lukket verdensbillede. Jeg refererer her som andetsteds til C.S. Lewis, men jeg er ikke helt sikker på, at argumentationen filosofisk set holder helt i mål. Så må andre, som er mere kompetente, rette mig. Argumentationen lyder:

Hvis vi går ud fra, at naturen som vi kender den, er et lukket system, så eksisterer alt levende med det ene formål at opretholde sit liv, og så vidt jeg har hørt, så arbejder videnskaben i dag ikke så meget med organismers kamp, men snarere om enkeltgeners kamp for overlevelse. Forskellige gener og egenskaber i mennesket kan kæmpe om at blive dominerende netop for deres overlevelses skyld.

Men hvis det er det eneste mål, så findes der ikke værdier som sandt og falsk eller rigtigt og forkert. Også menneskers sansninger, følelser, tanker og argumenter er udelukkende et produkt af genernes kamp for overlevelse. Når mennesket bilder sig ind, at det argumenterer for at finde frem til sandheden om et fænomen, så er det blot noget, det bliver narret af sine gener til at tro, fordi denne indbildning i det lange løb er nyttig for genernes overlevelse.

På samme måde som videnska-

ben må hævde, at farven blå ikke findes og udmærket for andre væsner kan være fraværende eller fremstå helt anderledes og altså blot er noget som sanserne bilder hjernen ind, fordi det er nyttigt, således er fornuftens slutninger også blot subjektive konklusioner uden nogen almen gyldighed.

Men al tænkelig viden, vi besidder, afhænger jo af vore slutningers gyldighed. Vi slutter os f.eks. til evolutionsteorien, fordi vores fornuft laver en generel teori på baggrund af fund af fossiler.

Al viden er således afhængig af vores fornufts troværdighed. Men hvis vores fornuft ikke på en eller anden måde har rod uden for naturen, hvis vores fornuft altså blot tilfældigvis arbejder, som den gør, fordi det hjælper til overlevelse, så kan vi ikke have nogen sikker viden. Ingen videnskab eller påstand om verden kan siges at være sand, idet selve muligheden for sandhed på forhånd er ikke-eksisterende.

En teori, som forklarer alt om naturen, men som ikke gør det muligt at tro, at vores måde at tænke på er sand, den forklarer jo så i virkeligheden intet.

Men, kan man så sige, arternes udvikling har netop gjort det muligt ved hjælp af slutninger at nå frem til sandheden, ikke fordi den stræbte efter sandhed, men fordi det var nyttigt at gøre det. Den fornuft, som evolutionen har skabt hos mennesket, har tilfældigvis vist sig i stand til at nå frem til sandheden, fordi denne er nyttig i kampen for overlevelse. Ja, sådan kan man sige, men man er jo ikke derved nået et skridt videre. For det er jo stadig kun genererne, der taler om sig selv, og vi skulle så acceptere, at hvis genererne i morgen skulle finde det nyttigt for deres overlevelse, som de ortodokse jøder f.eks. at påstå, at verden blev skabt den 5. oktober for 5767 år siden og har været uforandret siden, så er det en lige så sand påstand, som den vore børn i dag lærer i skolen. Det er jo i hvert fald en påstand, som er nyttig for generernes overlevelse, da jødisk-ortodokse kvinder normalt får en 10-15 børn.

Men begrebet nyttig er jo så i øvrigt også blot et irrationelt begreb uden indre værdi.

Og selv om man så accepterede, at det forholder sig sådan, og at fornuften altså ikke engang har

evnen til at stræbe efter sandhed, så er også denne påstand en påstand, man har sluttet sig frem til ved hjælp af fornuften, hvilket er selvmodsigende. Man kan ikke ved hjælp af beviser bevise, at der ingen beviser findes.

Nej, når man tror, man har bevist, at der ingen beviser findes, så har man tværtimod bevist lige præcis det, man ville modbevise, nemlig at menneskets evne til at erkende ved hjælp af sin fornuft med nødvendighed må betragtes som et indgreb i universet af en magt, der er uden for universet. Dvs. at menneskets fornuft er et dagligt mirakel, som kræver, at mennesket har del i en virkelighed uden for naturen. Også naturligvis når fornuften når til forkerte resultater, hvad den efter syndefaldet stort set altid gør, for det er selve evnen, som er mirakuløs.

I begyndelsen var logos, dvs. fornuften, og logos var hos Gud. Og mennesket er skabt i Guds billede med fornuft. Inkarnationens mirakel er så at sige forudgrebet i den gnist af logos, som mennesket, også efter syndefaldet, har i sig, og hvormed det kan begribe verden omkring sig.

Og mennesket bruger da også netop sin fornuft til at herske over naturen. Såvel over sin omverden som over sin egen natur. Fornuften står som det overnaturlige i et herskerforhold til naturen. Som sammensætningen af natur og fornuft, af stov og ånd, har mennesket sin rod i himlen og har inkarnationen som mulighedsbetingelse. Hvilket forklarer, hvorfor al klassisk teologi altid har hævdet, at Sønnen i treenigheden også i evigheden før skabelsen havde menneskeskikkelse. Ligesom lammets ofring fandt sted i evigheden før skabelsen, og korset var til stede allerede i paradiset have før syndefaldet. Det giver altså sammen perfekt mening.

Loven

Men ikke kun på dette punkt har mennesket, omend på sløret og forvrænget vis, del i Guds verden uden for universet. Vi fælder ikke kun logiske domme, vi fælder også moralske domme, og vi insisterer på, at disse domme har almen værdi. Alle mennesker, til alle tider vi kender til, har i grundtræk haft sådan cirka samme syn på rigtigt og forkert. Også de fornægtende, per-

verterede og dæmoniske holdninger til loven anerkender implicit dens eksistens. Det er forkert at slå ihjel, det er forkert at lyve, det er forkert at stjæle osv. Til gengæld er det rigtigt at hjælpe den svage, man skal behandle andre nogenlunde, som man selv ønsker at blive behandlet, man skal være sandfærdig osv. Ja, det er tilmed godt at ofre sig for andre. Officeren, som kaster sig over håndgranaten og derved ofrer sig selv for at redde delingen, han er en helt til næsten alle tider og alle steder. Kun i velfærdsstaten ville hans gerning kunne mistænkeliggøres.

At en sådan morallov eksisterer i mennesket på forhånd og ikke blot er en kulturel fernis, er der vistnok heller ikke længere nogen historikere eller biologer, som benægter. Beviserne er ganske enkelt alt for overvældende til, at de kan afvises.

Til gengæld mener man så at kunne forklare al indbygget moral i mennesket med ikke-moralske årsager, nemlig at det har været nyttigt for menneskeslægtens overlevelse at have en sådan moral, og at den derved er blevet fremmet. Hvilket ikke udelukker, at de moralske impulser kan være i strid med andre impulser, f.eks. lysten til at spise nabovens mad, få børn med hans kone osv. Derved opstår de moralske dilemmaer. Jeg ved, at jeg burde gøre det ene, men jeg gør det andet. Enhver officer, der kunne have kastet sig over håndgranaten, men i stedet for krøb i skjul og ofrede delingen, har livslang dårlig samvittighed, alene fordi der var to forskellige genetiske tilbøjeligheder, der kæmpede i ham.

Ja, således KAN den indbyggede lov forklares rent biologisk. Vi forklarer dermed, hvorfor vi ofte følger visse moralske bud, men vi har jo ikke dermed forklaret, hvorfor det er rigtigt at gøre det.

Hvis denne forklaring alene er sand, påpeger C.S. Lewis, så er det at sige "Jeg burde", samme type udsagn som udsagnet "det klør" eller "jeg har kvalme". Det ville så være en udtalelse, der alene handler om den talendes følelser og ikke om en handlings moralske karakter.

Og sådan kan man som sagt godt påstå, at det hænger sammen, men samtidig må man så konstatere, at ingen lever eller handler, som om det gør det.

Vi lever og handler, som om vo-

re moralske domme er sande i sig selv og ikke blot er nyttige. Også når man hævder, at vel er moralske domme ikke i sig selv sande, men de er nyttige for samfundets og enkeltindividernes overlevelse, og kun derfor skal vi forlange loven overholdt, også da tager man udgangspunkt i en transcendent moral, nemlig at det er bedre at mennesker lever, end at de dør. Men det er jo ikke muligt uden en transcendent moral overhovedet at hævde, at det er bedre jorden består, end at den går under. Der er ikke nyttig eller unyttig udvikling, der er kun udvikling.

Skal vi fælde moralske domme, er det således nødvendigt at tage logisk udgangspunkt i, at mennesket har en samvittighed, som ikke er et produkt af naturen, og at vi således også her oplever et dagligt mirakel. Dvs. en indtrængen i verden af en magt der er hævet over verden.

Religion

Hvis vi accepterer dette, så accepterer vi, at der er huller i den skal, verden befinder sig ind. Skallen er perforeret, og verden kan kun hænge sammen netop ved at være perforeret. Lyset skinner ind i mørket, ind til os.

Og fordi vi kender dette lys, omend i en i bedste fald sløret og i værste fald forvrænget og dæmonisk form, derfor stræber vi som mennesker mod lyset, mod den virkelighed, der er uden for naturen.

Vel får denne stræben, når vi er overladt til os selv, os til at stræbe mod helt forkerte guder, men vores længsel er udtryk for, at vi véd, at der er noget at længes efter.

Derfor skaber vi religioner. Og alle religioner og kulturer, som jeg har hørt om, indeholder fortællinger og myter om konkrete mirakler, hvor guddommelige væsener griber ind i jordens gang. Disse fortællinger er bl.a. udtryk for en konkret måde at forkynde på, at der er mere end denne verden, og at vi står i forbindelse med dette mere.

Men der er så til gengæld meget stor forskel på, hvilken rolle miraklerne har i de forskellige religioner.

Som allerede antydet så strider antagelsen af naturlove og mirakler mod såvel Islams benhårde fatalisme som Allahs aldrig bundne frihed og almagt, og selvom de folkelige østlige religioner formentlig

er de mest mirakelhærgede religioner overhovedet, så er miraklerne her i virkeligheden lige gyldige biprodukter af buddhaens eller guruens ophøjede ligegyldighed. Fordi de i deres mystiske skuen er hævet over verden, derfor er de også hævet over naturlovene og kan udføre mirakler, således som utallige danske pilgrimme har beskrevet, at Sai Baba gør det. Jeg har endda mødt teologer, som hævder, at Sai Baba er den genkomne messias.

Man kan imidlertid næsten ikke forestille sig nogen større modsætning end den mellem mirakler udført af en guru og så dem, der beskrives i Det nye Testamente. For guruen er miraklerne paradoksalt nok udtryk for en ophøjet ligegyldighed i forhold til verden. Hele målet med hans eksistens er at forsvinde ud af den fysiske realitet.

Omvendt, så er det centrale mirakel i kristendommen, det mirakel som alle andre mirakler udspringer af, at den på forhånd ophøjede stiger ned i den fysiske verden. Han inkarneres. Han bliver til kød, men han opstår igen i kød og blod, og der er intet æterisk eller buddhaagtigt ved hans person. Miraklerne er ikke udtryk for et menneske, der har hævet sig op, men tværtimod for Gud, som er steget ned. Og frelsen består ikke i, at mennesket befries ud af verden, men i at hele skaberværket forløses og derved får sin sande skikkelse.

Frelseren er menneske i kød og blod, og han er ikke engang hævet over menneskelige følelser som sorg, raseri og den slags. Modsat guruens så er Jesu mirakler udtryk for hans menneskelige varmbloedighed og ikke for ophøjet kulde. Guruens mirakler viser, hvor ligegyldig den fysiske realitet er, Jesu mirakler giver den fysiske verden evig gyldighed og viser derved hen til den Gud, som har skabt os af sin kærlighed.

Derfor har miraklerne fra begyndelsen stået helt centralt i den kristne teologi. Og som vistnok Chesterton engang har sagt det, så ville det at fjerne miraklerne fra en beskrivelse af Jesu liv svare til at beskrive Alexander den Stores liv uden at komme ind på han militære karriere.

Det kan lade sig gøre, men man har derved blot opfundet en helt anden person end ham, vi møder i Det nye Testamente og i al kristen teologi.

Til forskel fra andre religioners mirakler, så er der heller aldrig noget uhyggeligt eller upassende ved Det nye Testaments mirakler.

Der er ikke noget ved dem, som gør verden uhyggelig og usikker. Ja, der er ikke noget ved dem, som modsiger eller ophæver de normale love for verden. De er, for de flestes vedkommende, blot tydeliggørelse af naturlovene og en forkyndelse af, hvor disse har deres rod. De splitter ikke verden ad, de gør den tværtimod til et trygt og sikkert sted at opholde sig.

Det store Mirakel

Det afgørende mirakel, dvs. den afgørende guddommelige indgriben i verden, er naturligvis inkarnationen. Den almægtige Gud, som har skabt himlen og jorden, og som lyser ind i verden gennem den perforerede skal, han steg ind gennem skallen og gjorde sig til ét med sin skabning. Han blev menneske, og han døde for vores skyld.

Hvis det er sandt, så er det det vigtigste, der er sket. Ja, så er det det, som hele verdens historie har handlet om. Og når denne begivenhed ikke regnes med, så må verden forekomme som en symfoni, hvor netop de afgørende noder mangler, eller som Dorothy L Sayers formulerer det, en kriminalroman, hvor lige præcis de sætninger, der er allermost afgørende for plottet, er revet ud.

En god roman bliver komplet ødelagt, hvis forfatteren, for at løse heltens ellers umulige problemer, pludselig på sidste side ved et mirakel lader ham arve en stor formue. Det er ganske enkelt narrativt snyd. Men hvis helten arver formuen på første side, og det er det, som hele plottet handler om, så er der intet fortælleteknisk forkert ved det. Så er arven historiens forudsætning, og uden denne forudsætning er den meningsløs, ligesom symfonien hvor de afgørende noder mangler.

Omvendt så må symfonien komme i perfekt harmoni, når netop de afgørende manglende noder åbenbares. Måske hører vi det ikke straks, fordi vi er vant til alle de falske erstatningsnoder, vi mennesker i ventetiden har proppet ind. Og det har vi jo. Det er det, som alle andre livsanskuelser og religioner gør. De prøver at regne sig frem til de rette manglende noder, og da de har haft resten af symfonien,

må det naturligtvis ikke undre, at de noder, de har foreslået, kan have en overfladisk lighed med de sande.

Således har vel næsten alle førkristne religioner fortællinger om guder, der bliver mennesker, og som dør for at skænke liv til verden. Og en meget stor del af disse er oven i købet jomfrufødte og dør ved en kollektiv lynchning.

Vi kender den ægyptiske Gud Horus, der bliver født af jomfruen Isis, sagnskikkelsen Romulus der fødes af en vestalindejomfru, Adonis som fødes af en jomfru. Osv. Osv.

Og ikke mindst kender vi den store frugtbarhedsgud Dionysos, som blev undfanget af Zeus' lynkile og født af jomfruen Semele.

På mange måde ligner grundpåstandene i kristendommen især dem i f.eks. dionysoskulten. Ikke nok med, at Dionysos' guddommelighed fastslås af hans undfangelse i himmelsk lys og hans jomfrufødsel, nej han dør også offerdøden givet til pris for folket. Os til fred kommer der død over ham. Han er guden, der ofrer for at give liv til verden. Uden at kornet lægges i jorden og dør, kan jorden ikke bære frugt.

Dionysos er kornguden, der kastes i jorden og dør.

At vi mennesker selv er kommet frem til denne fortælling om inkarnation, død og genopstandelse, bør naturligtvis ikke undre, for det er den, vi kan observere overalt omkring os i skaberværket. Frøet lægges i jorden og dør, men genopstår som plante, der så igen kaster frø og genopstår. Musen dør og giver liv til katten, zebraen dør og giver liv til løven. Sådan er verden indrettet. Offer og stedfortrædelse er, hvad den biologiske natur handler om.

Og de manglende noder, som alt dette viser hen til, er så naturligvis Jesu død på korset. Det offer som giver alt andet liv. Derfor kan der i Johannes Åbenbaring ligefrem tales om lammet, det blev slagtet *før verdens grundlæggelse*, men det er jo så i den forstand, at på korset på Golgata samledes al fortid og nutid og fremtid i Jesu offer for os. Den anden person i treenigheden har også korset som tegn før verdens skabelse.

Gud bliver menneske, men ikke kun det. Han stiger helt ned i det dybeste. Han bliver først til et befrugtet æg i en jomfrus livmoder.

Og som man kan se på skanninger, så gennemløber et foster det meste af evolutionshistorien. Gud var i Maria en amøbe, en haletudse, en fisk osv. Han stiger ned for at stige op. Han dør for at genopstå.

Her er den sande begivenhed. Her er den begivenhed, som alle andre fortællinger om inkarnation, død og genopstandelse kun er svage skygger af. Det, som i dem sker i myten, det sker i kristendommen i virkeligheden, i historien.

I Det gamle Testamente er Gud ikke en naturgud. Jahve er ikke ét med naturen, han er dens Skaber og Herre. Og intet advares der så kraftigt imod i Det gamle Testamente som at falde tilbage til de gamle naturguder og bringe ofre til dem. De er falske erstatninger, som vender rundt på den sande rækkefølge. De viser bort fra Gud og gør offeret til noget, der er i menneskets vold.

Israels folk er det udvalgte folk, i hvis midte der ikke er nogen myte om den døende gud, netop fordi det er dette folk, der er udvalgt til at være det folk, hvor myten bliver til virkelighed. I den forstand er Israels folk et stedfortrædende folk, ligesom Jesus på korset er det stedfortrædende offer.

Intet i den af Gud skabte verden har liv i sig selv. Alt må have sit liv fra noget andet. Og medens naturens og menneskets forhold i Edens Have vel snarere kan sammenlignes med det symbiotiske forhold mellem blomsten og byen, der lever af hinanden til gensidig gavn, så er det efter syndefaldet med vold og grusomhed, det sker.

Derfor sukker hele skaberværket og venter på sin forløsning. Og ethvert nok så forvrænget forsøg på at opretholde livet viser hen til korset, hvor livets flod udspringer. På korset bringes det fuldkomne offer til syndens og dødens verden, offeret som sætter en stopper for alle ofringer. Dét er det store mirakel.

At der er paradokser indbygget i alt dette, siger sig selv. Men pointen er, at når kristendommens centrale paradokser – dvs. treenigheden, tonaturlæren og korsets dobbelthed som livets og dødens træ – accepteres og sættes ind som de manglende noder, så åbenbarer symfonien sig i hele sin fylde. Så falder hele fortællingen på plads.

Men paradokserne skal så i øvrigt udfoldes af den menneskelige

fornuft. Det er derfor, der findes teologi i kristenheden, den teologi, som har optrænet den europæiske tanke til en uhørt fleksibilitet og derved været grundlaget for alt andet, Europa har skabt.

I Islam er der ingen paradokser, og derfor er det blevet hævdet, at Islam i virkeligheden ikke har nogen teologi. Islam er et krav om tankens underkastelse og har også kulturhistorisk virket sådan, medens kristendommen udfordrer tanken og sætter den fri.

Her til sidst vil jeg så se på de konkrete mirakler, Jesus udførte. Egentlig kunne hele det foredrag, jeg lige har holdt, siges at være første halvdel af et dobbeltforedrag, hvor den anden halvdel så skulle være en gennemgang af Jesu konkrete mirakler, men jeg vil her gøre denne anden halvdel ganske kort.

Jesu mirakler

I Det nye Testamente refereres ca. 40 forskellige mirakler af Jesus samtidig med, at det dog flere gange understreges, at de omtalte mirakler kun er et udvalg af dem, han faktisk udførte. Der er dog ingen grund til at tvivle på, at dem, vi kender, er et repræsentativt udvalg. Dem, der ikke omtales, er formentlig blot et utal af helbredelsesmirakler svarende til dem, vi allerede kender.

Den Jesus, vi møder i Det nye Testamente, er under alle omstændigheder en Jesus, fra hvem der nødvendigvis må udgå en stadig strøm af mirakler. Det forekommer at være en integreret del af hans liv, på samme måde som det at trække vejret er det. Mattæus beretter således i kap. 14, at et utal af syge går forbi og bliver helbredt blot ved at røre kvasten af hans kappe, men uden i øvrigt at tale med ham.

Jesus kan endda angiveligt udføre mirakler nærmest ufrivilligt, som da ifølge Markusevangeliet en kvinde rører ved ham, og Jesus mærker en kraft udgå fra sig.

Det indtryk man får er ligesom, når man i traditionen har beskrevet, hvordan jorden nødvendigvis må blomstre, der hvor han sætter sine fødder. Blomstre lad muld hvor du træde.

På visse tidspunkter af Jesu virke er der ligefrem tusinder af mennesker, der følger ham, fordi de har oplevet hans utallige mirakler. For os er det ubehageligt at høre om,

for vi tænker straks på guruer, mas-sepsykoser og den slags. Men når folk er villige til at følge guruer, så skyldes det jo den medfødte længsel efter budskabet fra det høje. Hos guruer får de muddervand, men tørsten er jo ægte, og fra Jesus udsprang det ægte livets vand.

Traditionelt har man opdelt Jesu mirakler i 4 (eller 5) grupper. De fire er helbredelser, dæmonuddrivelse, magt over naturen og magt over døden.

Her vil jeg, med C.S. Lewis, i stedet nøjes med at inddele dem i to, nemlig dem, der henviser til den gamle skabelsesorden og dem, der henviser til den nye skabelsesorden.

Den gamle skabelsesordens mirakler

De mirakler, man kan kalde den gamle skabelsesordens mirakler, det er dem, som viser hen til Jesus som ham, i hvem vi møder den, som har skabt verden, og som stadig opretholder sin skabning.

Gud har nu f.eks. skabt verden således, at frøet kan vokse op og blive en vinstok, og vinstokken suger vand og forvandler det ved hjælp fra solens stråler til vin. Hver dråbe vin burde derfor få os til at se hen til ham, der er vinens giver. Men det gør vi ikke. Vi ser i stedet hen til de falske og i virkeligheden denesidige, guder Bacchus eller Dionysos, eller vi lader tanken stoppe ved mellemregninger, der handler om biokemiske processer.

Hvad Gud nu gør hvert år og med så store bogstaver, at vi slet ikke ser det, det udfører han ved Brylluppet i Kana småt, lokalt og hurtigt, således at vi er i stand til at fatte det. Miraklet viser os, at vi i Jesus ser skaberguden, og det skal så få os til at lade hvert enkelt glas vin, vi får i hånden, vise hen til ham, der sad med ved bordet ved Brylluppet i Kana.

På samme måde lader Gud hvert år en smule korn blive til meget korn, når det sås på markerne, vokser op og høstes. Og vi mennesker siger, at det er naturguderne, eller at det er naturens lov. Men vi burde rettelig lade det vise hen til ham, der med fem brød bespiste 5000. Jesus lavede ikke brød af ingenting eller af sten, således som satan fristede ham til, nej han lavede meget korn ud af lidt korn. Han gør kun, hvad han ser faderen gøre.

Da han forvandler nogle småfisk

til fisk nok for 5000, da sker igen det samme, som hvert år sker i hvert eneste vandløb. Rognen fra en enkelt fisk bliver til tusinder af fisk

På samme måde med helbredelserne. Kroppen angribes hver dag af et væld af sygdomme og bakterier. Det eneste, der kan helbrede et sår, er kroppens egen heling af det, det eneste, der kan helbrede en psykose skabt af en hjerneskade, er kroppens egen dannelse af nyt væv. Hver dag deler millioner af celler sig i kroppen, og alle kunne de blive til utæmmelige kræftceller, men kroppen holder dem nede. Medicin og lægevidenskab kan kun hjælpe naturens egne processer.

Ved Jesu helbredelser ser vi synligt og nærværende den kraft, som er lagt ind i skabelsen af ham, der har skabt og hver dag opretholder skaberværket. Vi ser den samme kærlighed som i skabelsen.

Alt dette gør ikke miraklerne mere sandsynlige eller mindre mirakuløse. Nej, det som de viser er, at der ikke er nogen modsætning mellem miraklerne og skaberværket. Jesu mirakler er ikke arbitrære begivenheder som hundene i Fyrtøjet eller svymilestøvlene hos Grimm. De er vel stadig en fornærmelse af guden i Tøger Seidenfadens indre, men de er ikke en fornærmelse af himlens og jordens Skaber. De er ikke udtryk for en fremmed magt, der gør vold på skaberværket og dets skaber. De er tværtimod tegn, der viser hen til Skaberen.

Den Nye skabelsesordens mirakler

Den anden hovedgruppe af mirakler er mirakler, der viser frem mod den genløste verden. Frem mod opstandelsens virkelighed.

Nu skete der i det tyvende århundrede det mærkelige i hovedparten af den protestantiske teologi, at udgangspunktet for al forkyndelse, ja det eneste, som der virkelig skal forkyndes om, og som i hvert fald var det eneste, som Paulus og urmenigheden forkyndte om, nemlig Den opstandne Jesus Kristus som en førstegrøde af hele skaberværket – et udgangspunkt som var så entydigt, at borgerne i Athen troede, at Paulus prædikede om to guder Kristus og Anastasis, dvs. opstandelsen – dette udgangspunkt blev i det tyvende århundrede erstattet af en andet, nemlig af den tomme grav, forstået som billede eller metafor.

Så vidt jeg ved, så er det imidlertid en forkyndelse, som overhovedet ikke forekommer i Det nye Testamente eller i oldkirken. Jeg har for nylig gennemgået en række påskeprædikener af Luther, og i ingen af dem tales der om den tomme grav. I ingen af dem står mennesket tomhændet og skuer ind i et åbent spørgsmål eller i "Et hul i jorden". Det handler ikke om det store nihilistisk-eksistentialistiske og absurde ingenting.

Nej, i al forkyndelse før det tyvende århundrede forkyndes der påskedag om magt og herlighed og om opstandelse i kød og blod. Lad os se hvor jordnært Luther sammenfatter beskrivelsen af påskemorgen:

"Søndag morgen, ganske tidligt da morgenrøden begyndte at skinne, og soldaterne lå om graven, da rejser den døde Kristus sig til et nyt og evigt liv, og står op fra de døde således, at soldaterne, som lå om graven, ikke opdagede det. Thi af Mattæus beskrivelse ser man at Kristus ikke opstod i jordskælvet men at det skete da herrens engel nedfor fra himmelen og væltede stenen fra graven. Kristus er kommet igennem den lukkede grav uden at bryde seglet, som var trykt på graven. Ligesom han samme aften kom til disciplene igennem lukkede døre.

For jordskælvet og for englen forskrækkedes soldaterne så overmåde, at de blev ligesom døde. Men da de igen kom til sig selv, løb de fra graven. En her, en anden der. Thi englen kom ikke for at de skulle glæde sig, men for at de skulle blive bange for ham, og frygte sig. Der var andre folk som englen skulle trøste og tale venligen med."

Og så fortsætter Luther – ved at sammensætte og harmonisere de fire evangelier – med at opstille påskedagens forløb. Hvordan Jesus taler med Maria Magdalene og senere møder de to disciple på vej mod Emmaus og til sidst søndag aften holder aftensmåltid med alle disciplene. Derefter var Jesus ifølge evangelierne mange gange sammen med disciplene og andre, indtil han Kristi Himmelfartsdag forlod dem for sidste gang. 10 dage senere sendte han Helligånden for, ved apostlene, at grundlægge sin kirke på jorden. Og hvad var betingelsen for at være apostel? Det var netop at være opstandelsesvidne.

Hele denne fortælling blev i det tyvende århundrede, også i mange af mine påskeprædikener i det år-

hundrede, til forkyndelsen af mennesket, der står tomhændet foran den absurd tomme grav.

Det pudsige er nu, at det er der også nogen, der gør i evangeliernes beretning, det er blot ikke de kristne! Det er soldaterne. De soldater om hvem Luther skriver, at englen ikke kom, for at de skulle glæde sig, men for at de skulle blive bange. Dem og ikke kirken er det, man identificerede sig med i det 20. århundrede! Og derved tænkte man, at man var meget beskeden. Man underkastede sig derved den store uvished. Underkastede sig den vilkårlige fremtid, som alene er Guds. Således kunne en god fatalistisk muslimsk prædikant givetvis også udtrykke sig.

Og de, der taler sådan, det er altså dem, som englen ved graven valgte ikke at berolige.

Men som Luther skriver: *"der var andre folk, som englen skulle trøste og tale venligt med."*

Og disse andre, det er hans kirke på jorden. Kirken grundlagt af opstandelsesvidner for at forkynde om opstandelse. Ikke kun Jesu opstandelse, men alle troendes opstandelse og skaberværkets forløsning, hvormed det skal få sin sande skikkelse.

Ganske få år efter opstandelsen, og medens apostlene og mange andre af de øvrige opstandelsesvidner, som Paulus kendte, stadig levede, skrev han:

Jeg overgav jer nemlig som noget af det første, hvad jeg selv modtog: At Kristus døde for vore synder efter skrifterne, og at han blev begravet; og at han er opstået på den tredje dag, efter skrifterne, og at han blev set af Kefas, derefter af de tolv; derefter blev han set af over fem hundrede brødre på én gang, af hvilke de fleste endnu er i live, men nogle er hensøvede; derefter blev han set af Jakob, dernæst af alle apostlene; men sidst af alle blev han set også af mig som det ufuldbårne foster ... Men når det om Kristus prædikkes, at han er opstået fra de døde, hvorledes kan nogle iblandt jer sige at de dødes opstandelse ikke finder sted? ... Men nu er Kristus opstået fra de døde som en førstegrøde af de hensøvede."

Allerede her i verden har vi altså set noget i spejlet, vi har kendt noget stykkevist.

Ja, vi har allerede i denne verden oplevet et glimt af det genløste skaberværks herlighed.

Og det har vi naturligvis først og fremmest i den opstandne frelser.

Hvis vi nu ser på Det nye Testaments beskrivelse af den opstandne, så ser vi for det første, at det, de så, ikke var et spøgelse eller en sjæl, som levede videre. Ikke nok med, at det de beskriver er noget ganske andet. Nej kernen i deres forkyndelse var tværtimod, at her var sket noget helt nyt. Noget som aldrig før er sket, og som først skal ske igen ved tidernes ende, hvor der skal komme en ny himmel og en ny jord. Jesu opstandelse var, insisterede de, det som hele verdens historie havde drejet sig om.

Den Jesus vi møder i opstandelsesberetningerne, han er da også helt anderledes end andre beskrivelser, vi kender af såvel mennesker som spøgelse. Han er noget absolut nyt, og det er forstanden næsten umuligt at tro, at det skulle være noget, disciplene selv har fundet på. Hvor skulle de have fået det fra, må man spørge? Den opstandne er på den ene side af kød og blod. Han kan spise, Thomas kan mærke naglegabene, han kan sidde til bords og tale, men samtidig kan han komme og gå, han kan bevæge sig gennem mure og døre osv.

Hans legeme er ikke et legeme minus noget, nej han er et legeme plus meget mere. Et legeme som ikke længere er underkastet denne verdens love, men som, uden at være i modsætning til naturen, samtidig er herre over alt det, der hæmmer mennesket i denne verden.

Derfor er himmelfarten også et nødvendigt led i vores trosbekendelser. Fordi det er et legeme endnu mere virkeligt end vores, så må der nødvendigvis ske et eller andet, når det forlader denne verden. Jesus opstod i legemet, og dette legeme forlader så denne verden. Jesus forlod ved sin egen vilje denne verden og steg op i den treenige guds herlighed, hvorfra han skal komme igen for at afslutte skaberværkets forløsning.

Og denne opstandelsesvirkelighed, denne den nye skabelsesorden, den bryder enkelte gange igennem allerede før Jesu død. Man ser den i de tre dødeopvækkelser, hvor der tydeligvis er en helt anden virkelighed på spil. Lazarus er allerede gået i forrådnelse, men Jesus kan, må man sige, skrue tiden baglæns og herske over den universelle lov om entropiens stadige tiltagen. Her får vi et glimt af gudsrigetets herlighed.

Og det samme sker ved åben-

barelsen på bjerget, hvor Jesus forvandles for øjnene af Jakob og Peter på en måde, som de tydeligvis senere har svært ved at beskrive, men som klart viser, at de har været en del af den opstandne virkelighed. Jesus siger så efterfølgende til dem:

"Tal ikke til nogen om dette syn, før menneskesønnen er opvakt fra de døde."

Også Paulus har overvejelser om arten af legemer i det evige liv. Han skriver: *"Der er himmelske legemer og der er jordiske legemer; men de himmelskes glans er af en art, de jordiske af en anden ... således er det også med de dødes opstandelse; hvad der sås i forkrænkelighed, opstår i uforkrænkelighed; hvad der sås i vanære, opstår i herlighed."*

Det for mig smukkeste af disse, den nye skabelsesordens mirakler, er klart vandringen på søen. Et mirakel, der er så klart og forståeligt i sin forkyndelse som noget.

Her ser vi magtforholdet mellem ånd og natur vendt på hovedet eller rettere: vendt på benene igen. Efter faldet skulle mennesket leve i sit ansigts sved på jorden, underkastet denne verdens magter og endda sit eget begær. Men i vandringen på søen er det rette forhold vendt tilbage. Og det er ikke kun Jesus, som havde evnen. Peter havde den også i troen på Kristus. Peter faldt ikke straks ned. Han vandrede i troen på sine synders forladelse hen over bølgerne til Jesus, og først da denne verdens vantro vendte tilbage til hans hjerte, sank han ned.

Således kom den nye verdens skabelsesorden ind i denne verden, da Gud vandrede iblandt os. Også Peter oplevede på søen et glimt af den kommende herlighed. En virkelighed, som ikke er denne verden minus et eller andet, men i forhold til hvilken den nuværende herlighed kun er en svag og sløret afglans. Da skal vi i sandhed kunne sanse og leve.

I forhold til den himmelske virkelighed lever vi nu i en forvrænget skyggeverden, men det er en skyggeverden, hvor vi, når vi ser os omkring i lyset fra evangeliet, også kan se Guds herlighed. Kan se hans daglige mirakler med os og med verden

"Nu ser vi jo i et spejl i en gåde, men da skal vi se ansigt til ansigt; nu kender jeg stykkevis, men da skal jeg kende fuldt ud."